

KRISTIAN ANDREASEN

Kristian Andreasen blev født i 1881 i Stautrup og måtte meget igennem og knokle hårdt, før han fandt sit kald. Her fortæller Kristian om arbejdslivet for en hårdtarbejdende socialdemokrat, som ikke var bange for at hjælpe til.

Erindringeren er skrevet af Kristian Andreasen selv og indsendt af Lokalhistorisk Arkiv Ormslev-Kolt.

MIT LIVS HISTORIE

BARNDOMMEN

Jeg er født i Stautrup den 10.03.1881. Mine forældre, Andreas Lauersen Overballe og min mor Severine, havde en ejendom på otte tønder land på Stautrup mark. Min mor døde, da jeg var fire år gammel, og far var i fire år ene med os fire børn; så giftede han sig med en enke med tre børn. Det bevirkede, at det ikke blev så godt at være i hjemmet. Vi manglede vores mor, selvom jeg ikke forstod det. Det var først da jeg blev voksen, at jeg forstod den betydning, det har haft for os at mangle vor mor.

Da jeg var ni år, kom jeg ud at tjene, fordi min bror, der havde pladsen, blev syg. Jeg var kun en lille purk, og skulle passe tretten køer og seks kvier, som var i en eng en lille halv mil fra gården. Så der var nok at gøre, og det foregik i løb hele dagen. Det var flinke folk, og vi fik god mad. Nu synes jeg ikke, det var så slemt. I de følgende somre var jeg i forskellige pladser.

FREMTIDIGT ERHVERV

Det år jeg skulle gå til præst, blev jeg skrevet ud af skolen. Jeg skulle tjene hos Provst Gudme, som ikke kunne give kost og løn, når jeg skulle gå i skole. Derefter var jeg et år til i Ormslev. Så blev der talt om, at det var så godt at lære et fag, og det blev bestemt, at jeg skulle i skomagerlære. Jeg kom til Aarhus på hjørnet af Banegårdsgade og Frederiks Allé. Det blev kun til tre måneder, og jeg længtes efter landet. Jeg kom på Lemminggård, hvilket var den ringeste plads, jeg har haft. Vi levede mest af spædekælve og grød om morgenen og mælk og brød om aftenen. Mælk og grød i et stort fad, hvor vi fire mænd sad og langede til.

Så blev der talt om lære igen, og denne gang skulle jeg være smed. Jeg kom i lære hos smeden i Hasselager. Det gik godt så længe, vi havde en svend, men han rejste i marts, og mester tog sig nogle store snapse, og var ked af at arbejde. Så var der jo stadig vrøvl over, at vi ikke fik arbejdet gjort, og da folk så begyndte at arbejde i marken, kunne jeg ikke mere. Den 1. maj rejste jeg, og fik plads hos J.P. Jensen, Viby. Der havde jeg en god plads, og i Viby fik jeg den eneste undervisning, jeg har fået siden skolen, idet jeg gik på aftenskole. Jeg har altid fortrudt, at jeg ikke kom på højskole.

FAMILIEN OG BOSÆTTELSEN

Nu er vi kommet til 1901, og den 10. marts, på min 20års fødselsdag, blev jeg gift med Marie Terkelsen, datter af Søren Terkelsen, Viby Mark. Den 10. april blev jeg så indkaldt som soldat ved 14. bataljon i Aarhus.

Den 12. maj fik vi den første pige, det var jo alt for tidligt, men hun var da levedygtig. Da jeg var færdig som soldat, fik vi vores første lejlighed i et gammelt hus, som ligger inde på hjørnet af Nordbyvej og Ormslevvej i Viby. Vi havde dog boet ved moster Stine i Lemming. Så flyttede vi i en ejendom, der før

havde tilhørt Maries bedstefar på Viby Mark. I den forløbende tid arbejdede jeg i skoven om vinteren. Vi kunne der tjene to kroner om dagen, hvilket var en god løn. Jeg havde begyndt som tækkemand. Det havde jeg en del af, og ellers tog jeg, hvad der bød sig. Tanken var, at vi skulle have en lille landejendom, men der var jo ikke penge, så vi havde fedet to grise op om sommeren, som vi solgte for 100 kroner. Så så jeg i avisen om en ejendom i Søften billig til salg. Den rejste jeg hen og købte. Et gammelt hus med et dejligt stykke jord på fem en halv tønder land uden besætning. Jeg lånte lidt penge, fik besætning, og så var jeg landmand. Det kunne vi dog ikke leve af, så jeg gik på arbejde i skoven og med tækkearbejde. Jeg hørte så, at de manglede folk på syrefabrikken i Mundelstrup. Så fik jeg arbejde der, og den første dag blev jeg så træt, som jeg aldrig har været før eller senere. Vi bar sække i tolv timer, og det var jo uvant. Da jeg kom hjem, gik jeg lige i seng, og Marie måtte give mig noget mad. Det skal jeg ikke mere, sagde jeg. Da jeg vågnede om morgenen, var jeg bedre tilpas og gik i det håb, at jeg ikke skulle bære sække, men jeg måtte begynde igen. Det gjorde av i de ømme skuldre, men det gik da. Senere var der ingen, der kunne køre mig træt. Nu havde vi fået det tredje barn. Nummer tre var født i det gamle hus i Viby. Det gjorde, at det kneb med at få ejendommen passet. Jeg var væk femten timer om dagen. Da vi havde været der i tre år, byttede jeg med et hus med ti skæppe land. Det mente vi, var bedre. Så kunne jeg passe fabrikken hele tiden. Der var jo penge at tjene. Det var Barum Mark og kaldtes Hvining. Efter fire år solgte vi, og flyttede til Mundelstrup, hvor vi fik tvillinger. Senere købte vi et hus der, da var jeg blevet fastansat, og havde nattevagt hver anden uge. I 1913 solgte vi huset, og boede i True en kort tid. Mundelstrupgården blev udstykket dengang, og der var en, der blev ked af det. Da han var færdig med at bygge, købte jeg det. Det var en dejlig ejendom, og vi var glade for den, men så skete katastrofen. Min svigerfar kom og fortalte, at de ikke kunne klare den længere, og om vi ville have ejendommen. Vi blev enige om, at vi skulle sælge og komme derover. Så kunne vi skrive papirer, når vi var flyttet. Gode venner fortalte, at kunne det ikke gå, så ville de, at jeg skulle blive i to år, så kunne jeg få papirerne.

ANDRE BOLLER PÅ SUPPEN

Det kunne jeg ikke gå ind på. Jeg vidste, at fabrikken i Nørre Sundby skulle begynde, og jeg kendte både formand og ingeniører, så jeg var sikker på at få

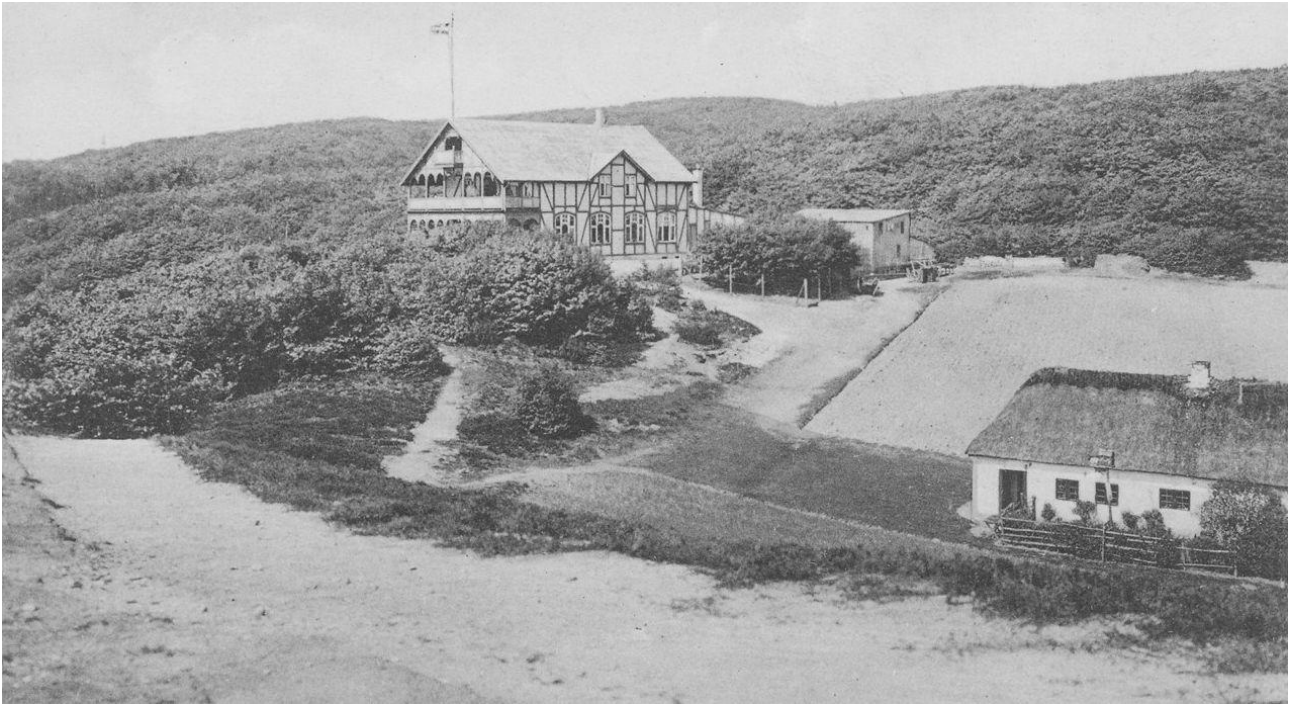
arbejde. Derfor rejste jeg dagen efter opgøret, og fik arbejde. Efter kort tid fik jeg en lejlighed, og så kom familien. Det var i december 1914. Det var godt arbejde og en god løn. Så det var jo godt, vi købte et hus på Pederborgvej og boede godt, men så begyndte jeg at blive syg, og kunne ikke tåle gassen. Jeg havde noget fra Mundelstrup — det var salpetergas, hvilket ikke er til at undgå, når man arbejder i syrefabrikken. Det var lungerne, der ikke kunne tåle det, så jeg måtte bede om andet arbejde. Så blev jeg bremser. Vi havde et lille tog, der hentede råstofferne ved havnen, og der havde jeg mit livs farligste øjeblik:

Vi kørte til havnen med tomme vogne, så ser vi et skifte forude, der står forkert. Så plejer jeg at springe ud og skifte, og føreren bremser. Men nu havde vi god fart på, og det gik nedad, så bremserne kunne ikke holde. Så jeg sprang ned og løb frem, og skulle så over sporet foran maskinen, men så snublede jeg og lå på tværs af skinnerne. Jeg blev i farten og trillede om, så jeg kom til at ligge på langs ad skinnerne, da maskinen røg forbi. Det hele varede kun et øjeblik og afstanden fra maskinen kun ti meter. Føreren troede også bestemt, at jeg var kørt ned, men det var jeg altså ikke.

Jeg havde også en oplevelse i Nørre Sundby, som blev et varigt minde. Jeg kom med til spiritisternes møder. Deres fremstilling af livet og døden bevirkede, at jeg kom til at føle mig tryk i religiøs retning. Det var ikke spiritisme i den forstand, som folk i almindelighed tror, men talerne og deres fremstilling af religionen bevirkede, at jeg kom til at føle en ligevægt, som har holdt sig siden.

Jeg blev indkaldt til sikringsstyrken november 1915, og mens jeg stod vagt ved tøjhuset i Aalborg, blev vort sjette barn født. Vi havde dengang lige købt huset, som hed Nora. Så blev det pigens navn, og i dette hus blev Svend og Ellen født 1917.

På grund af krigen manglede fabrikken råstoffer og måtte standse. Der var mangel på brændsel, og der kunne tjenes penge i tørvemosen og skoven. Vi var to mand der rejste ud og lavede tørv om sommeren. Om vinteren var vi fire, der rejste ud i Rold Skov, men det var dårligt træ, så det blev vi kede af. Så rejste vi til Dronninglund Storskov. De havde et gammelt hus, vi boede i, og så lavede vi selv mad. En dag vi sad og spiste i sneen, skete det der forandrede alt.

Dronninglund Storskov, 1912, Historisk Arkiv Hjørring

Jeg har altid fået skænd, fordi jeg altid skulle læse, også når jeg spiste, og det gjorde jeg også den dag. Et stykke papir stod der noget på, og jeg læste, at skoven havde en ejendom på 20 tønder land, der kunne fås i forpagtning til en, der ville køre brænde til Dronninglund Station. Det var jo noget for mig, landbrug og kørsel, og det gik let at få det i orden. Jeg rejste så til Sundby og fortalte om sagen, jeg roste det nu ikke.

Jeg fik en kølig tilladelse, så jeg gik ned til en hestehandler og købte heste og vogn. Da vi havde handlet, gik han med mig hjem og købte huset. Jeg tjente lidt, men hestehandleren mere — der var opgående priser på husene. Så var vi færdige til at flytte. Det var en besværlig flytning, men det var ikke det værste. Da Marie kom derud, ville hun ikke blive. Det var jo ikke så hyggeligt at se første gang. Et gammelt hus, der lå ene omgivet af lyngbakker til alle sider, men med tiden blev vi glade for at være der. Vi blev der i ni år, og den tid blev for mig præget af politik.

DET POLITISKE ASPEKT

Jeg har altid været socialist og fulgt med i, hvad der skete. Så kommer jeg derud, hvor alle, både arbejdere og husmænd, var gode venstremænd, og kunne kritisere Socialdemokratiet efter Aalborg Amtskreds recept. Det

irriterede mig, og mine ture til Dronninglund blev en hel politisk diskussion. Jeg blev helt berygtet for min politik, men en del tilhængere fik jeg da efterhånden, som de kom til at kende mig. Vi fik så startet en forening i Dronninglund, og det gik stadig fremad. Jeg kom i bestyrelsen for Kredsorganisationen for Sæby Kredsen, og var der i mange år. Dronninglund sogneråd er på 13 medlemmer, og det var dengang ene venstremand. Vores afstemningssted var Torup, og de havde aldrig set en socialist, så vi blev nidstirret, og alle i lokalet fulgte os ned øjnene. Formanden stod og delte bolsjer ud, men vi skulle ingen have. Vi tog ingen skade, og morede os over dem. Derefter var de klar over, at de tre stemmer var der. Efterhånden kom de jo til at kende mig, og jeg ved, at der blev udtalt "Han er nu ikke rigtig socialist, for han vil da nok arbejde". Så blev jeg valgt til bestyrelsesmedlem i Brugsforeningen. Det var husmændene, der satte mig ind. Det var den første indrømmelse på, at jeg ikke var helt umulig. Det var nu ikke sjovt til at begynde med. Der var fem gårdmænd, som var ivrige højremænd, og en lærer, som havde været løjtnant; og den tone ville han jo helst fortsætte med. Det gik jo godt med dem, så jeg fik en kold skulder. Men jeg kunne ikke tie stille, når der var noget, jeg ikke syntes om. Så det blev os to, der kom til at diskutere. De fem lyttede til det, jeg sagde, og efterhånden skete det, at de støttede mig — så var jeg vigtig. Alt dette skal jo læses på baggrund af den ringeagt, vi mødte, da vi kom derud, men jeg blev ved og mærkede, at venstre ikke var glad ved mig.

Jeg var blevet formand i Husmandsforeningen og valgt til at rejse til Sendemandsmøde i Aarhus. Så havde sognerådsformanden været ved at skælde de andre ud; at de kunne finde på og sende sådan en derud, det skulle jo blive, som han ville have det. Da vi havde været der i to år, var der 33 socialdemokratiske stemmer i Torup, og vi havde fået fire mand i sognerådet.

LILLE TROLDBJERG OG LILLE MELVAD

Jorden på lille Troldbjerger havde jeg fået til at give en god avl og fået en god besætning. Så begyndte lastbilerne at ville køre brænde, og de kunne jo køre mere end os med hestene.

Så blev der en ejendom til salg. Ejeren kunne ikke klare sig.

Så købte jeg den uden besætning og en forsømt mark. Der var 45 tønder land.

De 20 var i brug — resten lyng. Dermed gik min drøm om en ejendom, hvor jeg

kunne blive hjemme, i opfyldelse. Men ellers så det hele sørgeligt ud. Jeg havde min besætning med, så der var noget at tage fat i fra start. Nu skulle der arbejdes.

Nu hjalp det med børnene; dem havde jeg megen hjælp af. Før vi rejste fra lille Troldebjerg, fik vi en søn, nummer ni, tre måneder før vort sølvbryllup.

Der var ikke plantet ved huset og ingen have. Vi tog fat med det samme. Vi plantede og anlagde en stor have, og det fik vi nogen glæde af. I marken fik vi pløjet 15 tønder land lyng, og fik hele marken mærglet, og afgrøden blev større og større. Husene blev for små, så vi måtte bygge og udvide, og så fik vi lønnen. Det var nu ikke så let, som det er at skrive det.

Nu fik vi det godt. Økononien var i god orden, og så var den forhadte socialist blevet en velstående husmand, og en del af dem der havde været værst ved mig, var gået fallit på grund af krisen, og var nu til at tale med. Vi fik også en datter på Lille Melvad den 12. august 1927 og var nummer ti. Den del af marken, der ikke var i brug, var lyng og småplantninger, og alt det blev jo betragtet som uden værdi. Men for mig blev det kære pletter, som jeg daglig, sammen med min hund Mille, som aldrig forlod mig, gik omkring på. Var det ikke godt med humøret, eller var der andet som drillede, så gik vi, og det var som om, at alle onde tanker var væk, når vi kom ud. Vi kunne ikke gå uden at komme i godt humør. Det begyndte med Milles glæde over, at jeg ville med den. Når vi kom længere frem, var der planter, der skulle ses på, og dyr der skulle hilses på. Vildt og fugle kendte vi og vidste, hvor de var. Det var små stykker af gammel vild natur. Den mest almindelige rute var: Over til skellet mod syd til dammen, og der skulle vi altid sidde lidt og nyde synet. Der var plantet med flere forskellige træer og en mængde vilde roser. Der boede mange fugle, vildænder, fisk og en mængde frøer i dammen. I lyngen skjulte sig harer og agerhøns og en enkelt fasan. Øst op i plantningen til hjørnet lå den største bakke, Mærgelbakken. Den ligger som en æggeskal med et hul på otte meter. Herfra havde vi udsigt, som sjældent findes smukkere. Når vi så kom hjem, skulle vi en tur omkring i haven. Den er vokset godt til, og her findes alt i frugttræer og buske. Jeg tror ikke, der findes et bær, som ikke er der, og i blomsterhaven var arterne lige så mangfoldige. Min trofaste følgesvend fortjener at mindes, fordi han forstod alt. Det beviste han mange gange og huskede alt, hvad han blev lært som ung. Han

forlod aldrig ejendommens grund, selvom jeg gik over skellet, blev han siddende, til jeg kom igen. Han måtte ikke jage efter vildtet. Så en dag vi gik, løb han ind i en flok agerhøns. De skreg og flagrede. Da jeg vendte mig, var Mille i fuld fart hjemad, da han vidste, at det var forkert. Da jeg kom hjem, kom han luskende stille hen til mig, og bad om undskyldning. Da jeg klappede ham, sprang han højt af glæde.

Vi bliver nu gamle og trætte, og kan ikke bestille noget, så i 1949 sælger vi Lille Melvad og køber et hus i Hjallerup. Der følte vi os ikke hjemme, så blev vi enige om at flytte til vor barndomsegn, og vi fandt så et lille hus i Brabrand, hvor vi fejrede guldbryllup otte dage efter, vi var flyttet ind. Siden er Marie død, og jeg venter at komme på alderdomshjemmet og ende mine dage der.